

Chủ tịch Hồ Chí Minh với vấn đề giáo dục đạo đức cách mạng cho thanh niên

Ths. THÁI BÌNH DƯƠNG *

TRONG suốt cuộc đời hoạt động cách mạng của mình, Hồ Chí Minh đã để lại nhiều tác phẩm, bài nói, bài viết về đạo đức của người cách mạng. Từ trang mở đầu cuốn sách "Đường Kách mệnh" đến "Di chúc"..., bao giờ Người cũng ân cần dạy bảo chúng ta đạo lý làm người cách mạng, đạo đức cộng sản chủ nghĩa. ở bài viết này, chúng tôi chỉ tìm hiểu một vấn đề trong di sản tư tưởng giáo dục của Người là giáo dục đạo đức (GDĐĐ) cách mạng cho thanh niên.

Với Hồ Chí Minh, thanh niên luôn là lực lượng rường cột của đất nước, là tương lai của dân tộc, Người khẳng định: "Thanh niên là người chủ tương lai

của nước nhà. Thật vậy nước nhà thịnh hay suy, yếu hay mạnh một phần lớn là do các thanh niên"⁽¹⁾. Vì thế, Người đặc biệt quan tâm đến việc GDĐĐ cách mạng cho thanh niên nhằm giúp họ trở thành "người công dân tốt, người lao động tốt, người cán bộ tốt của nước nhà"; những người vừa "hồng" vừa "chuyên", xứng đáng là chủ nhân của đất nước.

Hồ Chí Minh coi đạo đức là điều quan trọng, cốt yếu nhất của thanh niên bởi: "Cũng như sông có nguồn mới có nước, không có nguồn thì sông cạn. Cây phải có gốc, không có gốc thì cây héo. Người cách mạng phải có đạo đức, không có đạo đức thì dù tài giỏi mấy

cũng không lãnh đạo được nhân dân"⁽²⁾. Đạo đức là vấn đề tiên quyết của việc xây dựng con người mới. Vì vậy, trước hết cần phải làm cho thanh niên thấy rõ tầm quan trọng của đạo đức, từ đó giúp họ phấn đấu tu dưỡng, rèn luyện phẩm chất đạo đức và năng lực để phục vụ cách mạng.

Theo Hồ Chí Minh, thanh niên phải có đạo đức cách mạng mới hoàn thành được nhiệm vụ, vì sự nghiệp giành độc lập cho dân tộc và xây dựng CNXH là sự nghiệp cách mạng khó khăn, gian khổ, to lớn và lâu dài. "Thanh niên muốn làm người chủ tương lai cho xứng đáng thì ngay hiện tại phải rèn luyện tinh thần và lực lượng của mình, phải ra

* Đại học Vinh.

1 - Hồ Chí Minh: toàn tập, tập 5, Nxb. CTQG, H. 2000, tr. 185.

2 - Sdd, tr. 252-253.

làm việc để chuẩn bị cái tương lai đó"⁽³⁾. Theo Người, đạo đức cách mạng là kiên quyết xoá bỏ những nguyên tắc, chuẩn mực đạo đức phong kiến lạc hậu đã từng trói buộc nhân dân lao động vào lễ giáo hủ bại phục vụ cho chế độ đẳng cấp, nô dịch. Hồ Chí Minh quan niệm đạo đức cách mạng mang bản chất cách mạng, khoa học của giai cấp công nhân kết hợp chặt chẽ với truyền thống đạo đức tốt đẹp của dân tộc Việt Nam và những tinh hoa đạo đức của nhân loại. Đạo đức cách mạng "không phải là đạo đức thủ cựu. Nó là đạo đức mới, đạo đức vĩ đại, không phải vì danh vọng của cá nhân, mà vì lợi ích chung của Đảng, của dân tộc, của loài người"⁽⁴⁾.

Vấn đề quan trọng hàng đầu mà Hồ Chí Minh quan tâm khi GDĐĐ cách mạng cho thanh niên là làm cho họ nhận thức được rằng, đạo đức cách mạng là trung với nước, hiếu với dân. Chúng ta biết rằng khái niệm trung, hiếu là chuẩn mực đạo đức phong kiến do Nho giáo đề ra. Khái niệm trung, hiếu đó được Hồ Chí Minh nâng cao

phát triển với ý nghĩa mới, nó mang tính giai cấp công nhân sâu sắc để giáo dục thanh niên. Trung với nước, hiếu với dân trước hết phải có tình thần yêu nước nồng nàn, phấn đấu hy sinh vì lợi ích của quốc gia, dân tộc, làm sao cho "dân giàu, nước mạnh". Theo Người phải giáo dục cho thanh niên "luôn luôn nâng cao chí khí cách mạng "trung với nước, hiếu với dân, nhiệm vụ nào cũng hoàn thành, khó khăn nào cũng vượt qua, kẻ thù nào cũng đánh thắng". Không sợ gian khổ, hy sinh, hăng hái thi đua tăng gia sản xuất và anh dũng chiến đấu, xung phong đi đầu trong sự nghiệp chống Mỹ, cứu nước"⁽⁵⁾ và trong các công việc khác.

Hồ Chí Minh luôn nhắc nhở thanh niên phải kính trọng và thương yêu cha mẹ, nhưng Người đã mở rộng chữ hiếu là hiếu với nhân dân. Hiếu với nhân dân là phải kính trọng, thương yêu nhân dân, học tập, lao động chiến đấu vì nhân dân, làm cho "ai cũng có cơm ăn, áo mặc, ai cũng được học hành". Phải chăm lo, bảo vệ lợi ích chính đáng của nhân dân, việc gì có lợi cho dân thì phải hết sức làm, việc gì

có hại cho dân thì phải hết sức tránh, đấu tranh chống lại mọi biểu hiện gây phiền hà những nhiều cho nhân dân, luôn dựa vào dân, làm cho dân phấn khởi tin tưởng vào chế độ XHCN.

GDĐĐ cách mạng cho thanh niên, Hồ Chí Minh rất chú trọng đến việc giáo dục những phẩm chất cao quý: cần kiệm, liêm chính, chí công vô tư. Đó là tinh thần lao động tích cực siêng năng, luôn luôn cố gắng, chăm chỉ, không hoang phí; luôn giữ mình trong sạch, ngay thẳng, thật thà, không tham lam. Người nhấn mạnh "Thanh niên cần phải chống tâm lý tự tư, tự lợi, chỉ lo lợi ích riêng và sinh hoạt riêng của mình. Chống tâm lý ham sung sướng và tránh khó nhọc. Chống thói xem khinh lao động, nhất là lao động chân tay. Chống lười biếng, xa xỉ. Chống cách sinh hoạt uỷ mị. Chống kiêu ngạo, giả dối, khoe khoang"⁽⁶⁾. Cần, kiệm, liêm, chính, chí công vô tư là cái gốc của đạo đức cách mạng của thanh niên, Người chỉ rõ:

*" Trời có bốn mùa: Xuân,
Hạ, Thu, Đông*

*Đất có bốn phương:
Đông, Tây, Nam, Bắc*

3 - Sđd, tr.185.

4 - Sđd, tr.252.

5 - Sđd, tập 11, tr.504 - 505.

6 - Sđd, tập 6, tr. 198.

Người có bốn đức: Cần, Kiệm, Liêm, Chính

Thiếu một mùa thì không thành trời

Thiếu một phương thì không thành đất

Thiếu một đức thì không thành người".

Hồ Chí Minh yêu cầu thanh niên phải luôn trau dồi đạo đức cách mạng, khiêm tốn, chống kiêu căng, tự mãn, chống lãng phí xa hoa, cần kiệm trong lao động, học tập, công tác, có đời tư trong sáng. Thực hành tự phê bình và phê bình thẳng thắn để giúp nhau cùng tiến bộ.

Đạo đức cách mạng của thanh niên là tin tưởng vào sự lãnh đạo của Đảng, ra sức phấn đấu để thực hiện mục tiêu của Đảng. Tin tưởng vào sự lãnh đạo của Đảng, thanh niên phải không ngừng học tập nâng cao hiểu biết chủ nghĩa Mác - Lênin, nắm vững đường lối, chủ trương của Đảng. Vì lợi ích chung của Đảng, của cách mạng, của giai cấp, của dân tộc, thanh niên không ngần ngại, phấn đấu hy sinh, luôn đặt lợi ích chung lên trên lợi ích cá nhân, đứng vững trên lập trường của giai cấp công nhân để hết lòng, hết sức đấu tranh cho CNXH

và CNCS, cho giai cấp công nhân và cho toàn thể nhân dân lao động. Đó là tinh thần không sợ gian khổ, hy sinh, tinh thần "đâu cần thanh niên có, đâu khó có thanh niên"; hăng hái xung phong gương mẫu trong công tác, trong học hỏi, trong tiến bộ. Thanh niên phải thành một lực lượng to lớn và vững chắc" trong chiến đấu, lao động, sản xuất để xây dựng và bảo vệ Tổ quốc, hoàn thành xuất sắc mọi nhiệm vụ mà Đảng, nhân dân giao phó.

Đạo đức cách mạng của thanh niên là phải hoà mình với nhân dân, phải sẵn sàng nghe quần chúng phê bình, phải học nhân dân, "không học ở nhân dân là một sự thiếu sót", phải gương mẫu làm nòng cốt trong nhân dân. Hồ Chí Minh nói: "Đạo đức cách mạng là hoà mình với quần chúng thành một khối, tin quần chúng, hiểu quần chúng, lắng nghe ý kiến của quần chúng". Thanh niên phải làm cho dân tin, dân phục, dân yêu, đoàn kết quần chúng xung quanh Đảng, tổ chức động viên quần chúng thực hiện chủ trương, đường lối của Đảng.

Đạo đức cách mạng của

thanh niên là phải tự giáo dục, tự rèn luyện và chống lại chủ nghĩa cá nhân. Hồ Chí Minh căn dặn: để làm tròn trách nhiệm, thanh niên ta phải nâng cao tinh thần làm chủ tập thể, trừ bỏ chủ nghĩa cá nhân, chớ phô trương hình thức, chớ kiêu ngạo tự mãn. Chủ nghĩa cá nhân là kẻ thù hung ác của CNXH. Chủ nghĩa cá nhân để ra trăm thứ bệnh nguy hiểm, quan liêu mệnh lệnh, bè phái, tham ô... Nếu thanh niên không tự rèn luyện, tự giáo dục, đặt lợi ích tập thể lên lợi ích cá nhân thì chủ nghĩa cá nhân sẽ có cơ hội để trỗi dậy. Bởi vì: chủ nghĩa cá nhân trái với đạo đức cách mạng, nếu nó còn lại trong mình, dù là ít thôi, thì nó sẽ chờ dịp để phát triển, để che lấp đạo đức cách mạng.

Người khẳng định: đấu tranh chống chủ nghĩa cá nhân không phải là "giày xéo lên lợi ích cá nhân". Mỗi người đều có tính cách riêng, sở trường riêng, đời sống riêng của bản thân và của gia đình mình. Nếu như lợi ích cá nhân đó không trái với lợi ích tập thể thì không phải là xấu. Vì thế đòi hỏi thanh niên phải giải quyết đúng đắn mối quan hệ giữa lợi

ích của mình với lợi ích tập thể xã hội, phải biết làm cho lợi ích cá nhân và lợi ích tập thể, xã hội, phát triển hài hoà.

Trong công cuộc đổi mới Đảng và Nhà nước rất coi trọng vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh vào thực tiễn cách mạng nước ta.

Nghị quyết Đại hội lần thứ IX của Đảng xác định đối với thế hệ trẻ: chăm lo giáo dục, bồi dưỡng, đào tạo phát triển toàn diện về chính trị, tư tưởng, đạo đức, lối sống, văn hoá, sức khoẻ nghề nghiệp, giải quyết việc làm, phát triển tài năng và sáng tạo, phát huy vai trò xung kích trong sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc.

Để tiếp tục GDĐĐ cho thanh niên theo các chuẩn mực đạo đức cách mạng trong tư tưởng Hồ Chí Minh, cần tập trung mấy điểm sau:

- Đưa GDĐĐ vào trường học thành một môn học ở các cấp học từ Trung học phổ thông đến Trung học chuyên nghiệp, dạy nghề, trường Cao đẳng và Đại học nhằm trang bị cho thanh niên những phạm trù và một số đặc trưng cơ bản của đạo đức XHCN.

- Đạo đức, lối sống và

cuộc đời Hồ Chí Minh là tấm gương sáng ngời cho tất cả chúng ta noi theo. Những lời chỉ dẫn của Người cần được đưa vào nội dung giáo dục cho thanh niên cả trong chương trình chính khoá và các hoạt động ngoại khoá.

- Để hạn chế mặt trái, mặt tiêu cực của cơ chế thị trường cần phải giáo dục cho thanh niên nhận thức và thực hành nếp sống văn minh, đấu tranh chống lối sống thực dụng, sùng bái đồng tiền, coi thường đạo lý và phải chống lại các hành vi trái đạo đức, trái thuần phong mỹ tục của dân tộc.

- Đặt quá trình GDĐĐ cho thanh niên trong tổng thể giáo dục chính trị, tư tưởng, văn hoá, khoa học kỹ thuật và hướng nghiệp cho thanh niên. GDĐĐ cho thanh niên là trách nhiệm của toàn xã hội, GDĐĐ đi đôi với giáo dục tài năng.

- Phải có sự phối hợp chặt chẽ giữa nhà trường, gia đình và xã hội, phù hợp với đặc điểm, điều kiện sống của thanh niên ở mỗi giai đoạn cách mạng. Phải giáo dục thường xuyên, lâu dài, gắn lý luận với thực tiễn, thông qua thực tiễn để kiểm tra, đánh giá nghiêm

túc nhằm kích thích thanh niên rèn luyện, tu dưỡng đạo đức.

- Đoàn thanh niên cộng sản Hồ Chí Minh có vai trò rất quan trọng trong việc "GDĐĐ cách mạng, góp phần xây dựng một thế hệ trẻ nhân ái, trung thực, hết lòng vì cộng đồng, vì Tổ quốc XHCN". Nội dung của đạo đức cách mạng của thanh niên trong giai đoạn hiện nay theo lời Bác Hồ dạy là: "Cần, kiệm, liêm, chính, chí công vô tư", phương châm hành động của mỗi thanh niên là "mình vì mọi người, mọi người vì mình". Mỗi cấp bộ Đoàn cần cụ thể hoá nội dung và phương châm xuyên suốt đó trong công tác GDĐĐ cách mạng cho thanh niên trong thời gian tới".

- Đối với thanh niên phải tự mình phấn đấu tu dưỡng, rèn luyện về đạo đức. Việc tu dưỡng, rèn luyện của thanh niên phải tự giác, bền bỉ vì đạo đức cách mạng không phải trên trời sa xuống. Nó do đấu tranh, rèn luyện bền bỉ hàng ngày mà phát triển và củng cố. Cũng như ngọc càng mài càng sáng, vàng càng luyện càng trong. □